

HƏR İGİDİN ÖZ ADI

Salatın Əhmədlinin müharibə hekayələrində real döyüş ruhu

44 günlük müharibədə qələbəni təmin edən bir çox amillər var. Bunların da əksərini kifayət qədər izahlar verilmişdir. Əlbəttə, Azərbaycanın öz torpaqlarını azad etməsi üçün bütün imkanları - hərbi-iqtisadi, hərbi-mənbəvi imkanları istifadə edilmişdir. Azərbaycan dövləti ən müxtəlif beynəlxalq qurumlar qarşısında dəfələrlə məsələ qaldırılmışdır ki, əgər Ermənistan sülh danışıqları ilə razılaşmasa, biz öz torpaqlarımızı öz gücümüzle azad edəcəyik. Hamıya məlumdur ki, Ermənistanın ikiüzlü, qanıq, işğalçı liderləri doğruya, düzgünə gəlmədi. Nəticədə ATƏT-in fəaliyyətsiz missiyonları, demək olar ki, bölgədə tamamilə gözəndi. Ermənistan isə nəinki Qarabağda işğalçılıq siyasətini davam etdirdi, hətta ayrı-ayrı vaxtlarda atəşkəsi də pozur, dövlət sərhədinə müxtəlif tərəflərdən hücumlar təşkil edirdilər.

Azərbaycanın səbri tükənmişdi. Bütövlükdə xalq öz torpaqlarının işğaldan azad olunmasını tələb edir, haqlı tələblərində ısrarlı olduğunu bildirirdi.

Ali Baş Komandan, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dünya standartlarına uyğun ordu sistemi yaratdı. Ordumuz ən müasir silahlarla təchiz edildi. Ən başlıcası, ordunun yüksək səviyyədə hazırlığı ilə bərabər xalqın da psixoloji hazırlığı yüksək səviyyəyə qalxmışdı. Elə buradaca qeyd etmək lazımdır ki, müharibədə qələbəmizin təmin edən əsas amillərdən biri xalq, ordu və Ali Baş Komandanın birliyi idi. Prezident müharibə vaxtı öz çıxışlarında dəfələrlə bildirdi ki, biz müharibədə düşmənlə qarşı zərbəni dəmir yumruqla vuracağıq. Hər halda bu dəmir yumruğun arxasında Azərbaycan ordusunun canlı qüvvəsi dayanırdı. Ali Baş Komandanın qeyd etdiyi kimi döyüşən əsgərlərin, ordunun canlı qüvvəsinin əsasını Azərbaycanın müstəqilliyi dövründə doğulub azadlıq ruhu ilə tərbiyə olunmuş gənclər təşkil edirdi. Bu gənclərin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi, qorxmazlıq əhval-ruhıyısı da müharibə boyu ordumuzun döyüş ruhunu təmin etdi. Bütün bunlar öz yerində.

İndi qələbədə dörd il keçir. Sənələr qələbəmiz daha da möhkəmləndirildi. Kəlbəcər, Laçın, Ağdam döyüşsüz düşməndən geri alındı. Əsliyə düşməni öz acizliyini bununla təsdiq etmiş oldu. Anti terror əməliyyatları da uğurla keçirildi. Qarabağ seperatçılarından başdan-başqa təmizləndi. Bu qeydləri yazmaqda məqsədimiz odur ki, ötən hər gün möhtəşəm qələbənin zəfərə aparın yolunda salnamənin ən dəyərli səhifələrini təşkil edirdi. Hər an, hər gün Azərbaycan əsgərinin sonsuz gücünü, qüdrətini hiss edirdik. Bax elə bunu yazmaq, ədəbiyyata gətirmək yazıçıların, publisistlərin ən ümdə missiyasıdır.

Əlbəttə, bir qədər tələskənliklə yazılmış qeydlərin bəlkə də bədii səviyyəsi ilə bağlı müəyyən mübahisələr də aparmaq olar. Amma unutmaq olmaz ki, bu gün isti-isti yazılanlar,

daha dəqiq real təəssüratların qələmə alınması düşməni üzərində möhtəşəm qələbənin bütöv mənzərəsini yaradacaq nöyük ədəbiyyatın xammalıdır. Hər hansı bir kiçik nəsr parçası və yaxud publisistik yazı gələcək yazıçılar üçün, hətta tarixçilər üçün, müharibənin mahiyyətini şərh edən psixoloqlar üçün çox dəyərli mənədir.

Salatın Əhmədlinin "Zəfər bizim zəfərimizdir" adlı sənədli-publisistik hekayələri bu mənada xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Müəllif öz qeydlərində əsasən canlı obrazların xatirələrində istifadə edir. Sanki onların şahidliyi ilə müharibənin çox dəqiq və aydın gündəliyini yazır. Hər bir obrazın arxasında həm onun tanıdığı qəhrəman dayanır, həm də o qəhrəmanın təmsalında Azərbaycanlı gənclərin ümumi inamını göstərən güvvələr cəmləşir. Hər bir hekayədə canlı ürək çırpınır. Müəllif canlı insan talelərinə bədii sərbəhərək zaman və məkan amilini də unutmur. Hər hansı bir hekayənin elə başlanğıcında vətənin hansı gəşəsində söhbət getdiyi, kimin haradan səfərbərliyə alındığı müəllifin səmimiyyətə qələmə aldığı təsvirlərdən bilinir. Müəllif hekayəsindən birini ata yurdu adlandırır. Doğru deyirlər ki, vətən, torpaq dədələrdən, atalardan qalan elə mirasdır ki, o kimsələrlə bölünməz, o, kimsələrə pay verilməz. Bu mənada S.Əhmədli ata yurdunun müqəddəsliyini məhz tərənnüv etdiyi, yazıya aldığı qəhrəmanlarının dili ilə təqdim edir.

Kitabda "Vətənin dəliləri" adlı, adından da cəlbədicə görünən hekayət döyüşü xatirəsidir. Əlbəttə, burada "vətənin dəliləri" ifadəsi müəyyən dünyagörüşü, müəyyən yanaşmanı ifadə edir. Məlumdur ki, "dəli" sözünün Azərbaycan dilində bir neçə çalarda mənası var. Dəli - ruhi xəstə olan, özünü idarə edə bilməyən şəxsin səhəti ilə bağlı işləndirən sözdür. Amma Azərbaycan folklorunda dəli igid, qəhrəman obrazı kimi diqqəti cəlb edir. İgid, qəhrəman mənasında dəli qorxubilməz bütün məqamlarda inamına güvənərək məqsədinə inadla yerişən şəxsdir. Əlbəttə, dəlinin aşiş olmaq, sonsuz sevgi ovqatını ruhunu yaşadan insan anlamı da var. Zənnimcə, müəllifin "vətənin dəliləri" adlandırdığı qəhrəmanlar həm vətən aşişləridirlər, həm də vətənin qəhrəman oğullarıdır. Müharibə qəhrəmanları olan vətənin dəliləri vətəni sonsuz istəklə sevməyədilər, heç vətən uğrunda vuruşan qəhrəman dəlillərə də çevrilə bilməzdilər. Əsərin qəhrəmanlarından biri danışır: "Yarım saat dincəlib yenedən irəlilədik. Posta xəyli qalmış bu istiqamətdə kəşfiyyatçı qrup göndərildi. Uşaqla gedən tərəfdən səslər gələndə biz onların göndərilən kə, fiyyatçıları olduğunu zənn etdik. Amma diqqətlə nəzərdə keçirəndən sonra qarşıda dörd nəfərlik qrupun erməni olduğunu təxmin etdik. Onlar bizdən xəbərsiz, lap yanımdan keçmək istərkən Xidrov Orxan, Manafov Dursun snayperlə son dərəcə sərəst atəş açaraq onları yerə sərd. Bi-

rini də digərimiz öldürdü. Onlardan tək biri qaldı. Ko mandir onu vurmağa əmr etdi, amma erməni əlindəli xüsusilə silahla bizim uşaqlardan birini ağır yaraladı. Onu vurub əlindən silahı saldıq, komandir yaralı Kamandanın qıvrılıb açıldığını gördükdə dözmədi, bir zərbəylə erməninin ağız-burununu qanımlı bir-birinə qatdı. Qorxudan və dəhşətdən dili tutulan düşməni ayılmaq da gec oldu". Təkcə bu təsvirlərin arasında müxtəlif adlarla qarşılaşırıq. Onların kimliyi təkcə adları ilə bilinmir. Həm də qorxmazlıqları, iradələri, düşməni sonsuz nifrətləri ilə fərqlənirlər. Həyat onlar üçün bir an da ola bilər, bütöv bir ömür də ola bilər. Ancaq yaxşı bilirlər ki, şəərəflə yaşanıb başa çatın ömür birəcə an olsa da, vətənin yaddaşında əbədi yaşayacaqlar. Səhnələr dəyişir, əsərin qəhrəmanlarından bəziləri yaralanır. Şəhid olanlar var. Amma qalanlar məqsəd və məramla doğru qətiyyətli irəliləməkdədirlər. Bunun bariz nümunəsini biz "Vətən dəliləri" hekayəsinin sonunda da görürük. Əsərin qəhrəmanlarından birinin təəssüratını oxucu da maraqla qarşılaya bilər: "Komandir verilən əmrə əsasən Tərtər istiqamətində gedəcəyimizi bildirdi. Biz oradan aralananda mən çevrilib Orxanın bayrağı sancılan səmtə baxdım. Bayraq sancılan yerə sanki kimsə vardı... Mən yenə gördüyümü gördüm və bir daha dilimə gətirmədim. Nəməm deyirdi ki, müqəddəs bildiyin yuxuları danışma. Günahdır. Sənə görünübəsə, demək, Allahın sevdiyi bəndəsisən... Mənim də reallıqda gördüyümü yuxu kimi qəbul etməkdən savayı başqa çəram yoxuydu... Babaxanın "mən də görürəm, kimsəyə demə, bizi dəli bilirlər" sözlərini xatırladım... Ətrafıma baxdım, nəkim oğulları itirmiş qardaşlarımız yenə də düşməni üstünə, ölümə doğru necə vüqarla getdiklərini görüb do-dağım qaçdı: - Bizdən yaxşı dəlimi var? Allah bizim kimi "dəliləri" bu vətəndən askik eləməsin! Əskik elməsin ki, düşmənlə qisasımız qalmasın. Zəfər bayrağının ətrafında yallı gedən oğulları daima görə bilək. Bu yurdun dəlisinə də, ölüsünə də canım qurban". Əgər səmimi ifadə etsək, bu "canım qurban" ifadəsi olmasa belə, vətənin dəliləri xalqın sevgisinə özünü təmin etmişdi. Onların hər biri əsl qorxmazlıq nümunəsi idi. Əzmkarlıq göstərmək qüdrətində olan igidlər idilər. Amma yazıçı həmin məqam üçün döyüşən Azərbaycan oğullarına həmin rəğbətlə münasibəti ona görə bildirir ki, ağır döyüş günlərində hər kəs yaralanan, həlak olan Azərbaycan əsgərinin əvəzinə özünü qurban verməyə hazır idi.

Məlumdur ki, Azərbaycanın müharibələr tarixində çox möhtəşəm döyüşlər olub: Həşdatsər (Babək ərəb xilafətinə qarşı vuruşur), çox güclü, işğal etdiyi bütün ərazilərin gücünü öz içərisinə almış ərəblər uzun illər Azərbaycanın müqavimətini qıra bilmədi. Bu ancaq vətən sevgisi ilə mümkün ola bilərdi. Babək qüvvələrin qeyri-bərabər olduğunu bilse də, məşhur Həşdatsər

savaşına girmişdi. Doğrudur, bu savaşda ərəb işğalçıları istəklərinə nail oldular, Bəzz qalası süqut etdi. Amma əvəzində Babəkin qorxmazlığı, vətəne sevgisi xalqın yaddaşına əbədi yazıldı.

Nə qədər faciəyə olsa da, Çaldıran savaşını da yada salmaq olar. Dünya tarixi üçün də insan itkiləri müşayiət olunan qanlı savaşlar az deyil. Borodino, Vaterloo və s.

Amma dünya tarixində Şuşa uğrunda savaşın demək olar ki, analoqu yoxdur. Şuşaya Azərbaycan əsgərinin qalxmasını müşahidə edərkən və xüsusilə Salatın Əhmədlinin Şuşa uğrunda hekayəsinin təəssüratı üzərində düşüncəyə yaddaşda Spartakın öz ordusunu xilas etmək qüdrətini canlandı. Rafaello Covanyollinin "Spartak" romanındaki məşhur təsvir hamının yadında olar: üzüm tənəklərindən pilləkənlər düzəldilər və üsyançılar sıldırım qayalıqdan enib düşmənin mühasirəsindən çıxırlar. Ancaq Salatın Əhmədli "Şuşa uğrunda" hekayəsində bunun əksi təsvir olunur. Azərbaycan oğulları Şuşaya daxil olmaq üçün düşmənin təsəvvürünə gəlməyəcək igidlik, qoçaqlıq göstərir, sıldırım qayalardan dırmaşaraq Şuşanın içərisinə daxil olurlar. Bu hekayədə Naxçıvandan gətirilən qüvvələrin döyüşçüləri tərənnüv olunur. Xüsusi təyinatlı qüvvələrin qeyri-adi savaş gücü maraqlı müəllif təsvirləri ilə yaddaşlara yazılır. Bütün səhifələr boyu biz Azərbaycan ordusunun addım-addım Şuşaya daxil olan qüvvələri ilə sanki birgə irəliləyirik.

Şuşanın Azərbaycan əsgərinin mənviiyatında necə bir obraz olduğunu görmək üçün Şuşaya daxil olan hər bir əsgərin ən kiçik epizodda birəcə xatirəsini dənlemek bəs edir. Azərbaycan əsgəri Şuşanı müqəddəs bir ziyarət kimi təsəvvür edir. Bu mənada hər bir əsgər can atırdı ki, ayağı o müqəddəs ocağa çatsın.

S.Əhmədlinin "Şuşa uğrunda" hekayəsində də biz bu hissləri, bu duyğuları müşahidə edirik.

Hərdən belə söhbətlər də əsirdir: guya yazmaq, bədii yaradıcılıqla nəyi dəyişmək olar. Bəri başdan onu deyim ki, heç kimə mübaligəli görünməsin. Həyatdakı bütün xeyir-xah dəyişilmələrin hamısında yaradıcılığın, yazının rolu var. Demək, 44 günlük müharibədə həm də yazıçılar da iştirak edirdi. Müharibəyə qədərki proseslərin mənavi yüksəlişində yazıçı zəhmətinin nə demək olduğunu qətiyyətlə unutmaq olmaz. Əgər belə demək mümkünsə, S.Əhmədli də müharibəyə qədərki psixoloji hazırlıqda az iştirak etməyib. O, özünün birinci Qarabağ müharibəsi ilə bağlı çox dəyərli əsərlərində Azərbaycan əsgərinin özmini, iradəsini kifayət qədər yazıya gətirib. İndi də "Zəfər bizim zəfərimizdir" kitabında Azərbaycan əsgərinin kimliyini, bilavasitə döyüşdə göstərə bilir. Xatirələri danışan hər bir əsgər müharibənin odundan, alovundan keçir.

(Davamı 7-ci səhifədə)

HƏR İGİDİN ÖZ ADI

Salatın Əhmədlinin müharibə hekayələrində real döyüş ruhu

(Əvvəli 6-cı səhifədə)

Xatirəni danışan əsgərin real təsvirləri hər hansı bir oxucunun yaddaşından uzun müddət silinə bilməz: "Düşməni məhv edib, bir yerə yığıldıq. Mən yaralanmışdım. Cavidin yarısını açıb yenidən bağlamaq istəsəm də imkan vermədi, qoymadı, amma ona yardım etməliydim. Məcburən sargısını açdım, təzələdim, geriyə aparacağımı yaralıların vəziyyəti də acınacaqlı idi, həqiqətən dəhşətli mənzərə idi, çox ağır yaralılar belə inildəmədən, mətanətlə dözdürdülər. Yenidən yola düşdük. Yunusov Teymur mina yolunu təmizləyirdi, biz də dalınca hərəkət edirdik. Düşmənlər hələ dağlarda idi, qaldığımız yerdə çox qala bildik, hərəkət etməyi məqbul bilməmişdik, qalsaydıq məhv olardıq. Yolda dağdan axıb gələn su arxını gördük, içdik, yaramdan qan açılmışdı. Vəziyyətimizi bilmək istəyirdim. Həsənov Cavid yaralı olduğumu görüb özünün yarısını göstərmək istəmirdi". Bu bir neçə cümlənin içərisində nə qədər mətləb ehtiva olunub. Biz Azərbaycan əsgərinin necə bir-birinə dayaqlanmasını, bir-birinə inamını hiss edirik. Biz yuxarıda qələbəni təmin edən amillərdən danışmışdıq. İndi yeri gəlmişkən, belə bir fikri demək olar ki, Azərbaycan ordusu bütün orqanizmi kimi vuruşurdu, sanki yaralanan bir əsgərin ağrısını digərləri də hiss edirdi. Komandirlər əsgərlərə doğma qardaş, ata istəyi, sevgisi ilə yanaşır, hər bir əsgərin birinci növbədə təhlükəsizliyini təmin edən planlar qurur. Bax bu idi Azərbaycan ordusunun irəli aparan güc mənbəyi.

Azərbaycan xalqının vəziyyətinin dözülməzliyini ifadə edən belə bir sözü var: Bıçaq sümüyə dırənib. Yəni, bu elə bir ovqatdır ki, buradan o tərəfə demək olar ki, heç bir səbr və dözümlü imkan qalmayıb. Ona görə də xalq dözümlü balansının tükəndiyini göstərmək üçün belə bir ifadə işlədib. Və xalq bununla dözümlü sərhəddi keçən adamın da haqlı olduğunu diqqətə çatdırır.

Azərbaycan xalqı üçün 44 günlük müharibənin başlanması bütün dözümlü imkanlarının tükəndiyinə işarədir. Sümüyün ağrısı isə bütün dözümlü imkanlarının sonu deməkdir. Salatın Əhmədli növbəti hekayəsini "Sümüyə dayanmış bıçaq" adlandırdı. Burada da xalqın öz haqqını tələb etmək hüququ mahiyyət kimi əsas götürülür. Hekayənin sonuna yaxın əsərin qəhrəmanı dəli Abbasın şücaəti sümüyə dayanmış bıçağın yaratdığı psixoloji ovqatın mahiyyətini göstərir. Salatın Əhmədli həmin hekayəni belə bir epizodla başa vurur: "Dəli Abbas meydanla nədə dönmüşdü, gözələrindən od yağırı, düşmənin müqavimətini qıraraq, yüksəkliyi təmizləyib, düşmənlər bayrağını endirərkən düşmənin dəmir. Ən hazzırladığı bayrağı Dəli Abbas sim kimi əyib yerindən qoparanda komandiri gülmək tutdu. Dəli Abbas bir əlində bayraq, digər əlini sinəsinə vuraraq dəli kimi bağırırdı: - Çox şükür, Allah! Bu günü nə qədər gözləmişəm,

Mənə qismət elədin, Allah!

Komandir gülə-gülə ona yaxınlaşdı: - Şir kimi vuruşurdun. O erməniyi gördüm necə dağıtdın. Səzə də, mənim qartalları, vallah sizə də eşq olsun. Asın o bayrağı yerinə! - Abbasa sarı çevrildi. - Sənə Dəli Abbas deyəndə denən bu Dəli Abbas düşmənlər bayrağı sancılan dəmir məhəccəri əlləriylə muma döndərən, yerinə bayrağımızı dalğalandıran Abbasdır.

Komandirin gözü böyük bir canfəşanlıqla bayrağı dalğalandıran əsgərlərdə idi. Abbas heç nə eşitmirdi, Abbasın yanar baxışlarına baxanda Abdulla kəndi, çayxanani, çayçı Məhərrəmin samovarının diziltisini xatırladı. Yorgunluqdan, amma qələbənin verdiyi sevinc hissindən məmnun döyüşçülərlə birlikdə dalğalanan bayrağa baxan komandir qəfildən uca səslə bağırırdı: - Bu bayrağı düşmənin işğalında olan bütün torpaqlarda dalğalandıracağıma and içirik: - And içirik. - And içirik... Yerbəyerdən səslər ucaldı, dağlarda əks-səda verdi... Dəli Abbas özünü unutmuşdu, vüqarla bayrağa baxırdı". Azərbaycan xalqının mənavi dəyərləri ən çətin məqamda qorumaq gücü var. İnsanlar yaxşı bilir ki, ən ağır vəziyyətlərdə belə insanlıq unudulmamalıdır.

Salatın Əhmədlinin "Zəfər bizim zəfərimizdir" kitabına toplanmış hekayələrinin hamısında Azərbaycan ordusunun mənavi üstünlüyü də diqqət mərkəzində olur. Doğrudur, müəllif hekayələrindən birini "Təkcə bu diğillərə qalsaydı" adlandırdı. Bu ifadənin arxasında nə dayanır? Əvvəla, hayların müharibə aparmaq gücü, aqlıq savaş qüdrəti həmişə türklərdə kinayə doğurub. Ona görə də Azərbaycan türkləri haylar haqqında belə deyirlər ki, "erməni qan gördü öldü". Yəni bu, o deməkdir ki, ermənilər həтта qlobal savaşlarda belə hiyləgərliklə özlərini qorumağa, gizlənməyə çalışıb, xəyanətə meyilli olublar. Məhz xəyanət yolu ilə özlərini hər hansı bir savaşın iştirakçısı olmaq adına pərcimləyiblər. Bu hekayədə bir növ Birinci Qarabağ müharibəsinin məğlubiyyət səbəbləri araşdırılır. Müəllif mətnaltı düşüncələrlə İkinci Qarabağ müharibəsindəki qələbəni tərənnüm edir və Birinci Qarabağ müharibəsindəki məğlubiyyətin mahiyyətinə işıq salır.

Birinci Qarabağ müharibəsindəki savaş, əslində, Ermənistan və Azərbaycan arasındakı müharibə deyildi. Yaxşı yadımdadır ki, Rusiyanın imperiyapərəst dairələri, o cümlədən, beynəlxalq güclər Ermənistanı müştəkkil surətdə silahlandırıb, Azərbaycan torpaqlarını işğal etməyə həvəsləndirirdilər. Həтта bir çox döyüşlərdə Rusiyanın Azərbaycana düşməni mövqedə olan seçilmişləri də iştirak edirdi. Suriyadan, Livandan gətirilən muzdular bəs deyilmiş kimi, Rusiya hərbiçiləri də ermənilər tərəfində muzdlu qüvvələr kimi vuruşurdu.

Onsuz da müharibədə gözənilməzliklər çox olur. Ən müxtəlif səbəblərdən əsir düşənlər istisna deyil. Ancaq birmənalı şəkildə demək la-

zımdır ki, Azərbaycan ordusundan İkinci Qarabağ müharibəsində birçə nəfər də olsun fərarli olmadı. Ancaq on minlərlə erməni döyüş yoldaşlarını meyitlərini ortalıqda qoyub qaçdılar. Onlar demək olar ki, heç bir yarımlı götürmürdülər. Əsas da ona görə ki, onlar özgə torpaqda olduqlarını yaxşı bilirdilər. Axı əgər insan haqsız olduğunu bilirsə, onda hər hansı bir savaşda gücsüz olur.

S.Əhmədli də öz kitabında əsir alınmış erməni quldurları ilə müqayisədə Azərbaycan əsgərinin mənavi

üstünlüyünü göstərir. Həтта humanist yanaşmaya görə də Azərbaycan əsgəri Azərbaycan torpaqlarında işğal müharibəsi aparan vandallara qarşı çox humanist davranırdılar. Bunu haqqında söhbət açdığımız hekayətin motivi də təsdiq edir.

S.Əhmədli maraqlı qarşılaşdırma və dialoqlarla kimin hansı dəyərlərə sahib olduğunu daqiq göstərir. Adıca danışqınca biz hiss edirik ki, kim kimdir. Bir sözlə S.Əhmədli Azərbaycan göyüşçüsünün qüdrətini onun ədalətli döyüş aparmasında görür və oxucusuna da bunu tələq edir.

Kitabda maraqlı bir esse də var; bu, müəllif düşüncələrindən ibarətdir. Müəllif həmin esseni "Kəşfiyyətçi Qəni" adlandırdı. O, sanki Azərbaycan əsgərinin haqqında düşündüklərini poetik bir ilhamla yazıya gətirməkdə öz qəlbindəki, ruhundakı düşüncələrini sözlə çevirir.

Biz yaxşı bilirik ki, çox vaxt sözlər bizim düşüncələrimizi tam ehtiva etmir. "Kəşfiyyətçi Qəni" essensində də müəllif duyulanmaları ilə sözünün təsir gücünü göstərir. Bu düşüncələrin özündə də biz torpaq obrazını, Vətən mahiyyətini əsgər ruhundan ayrı görmürük. Sanki hər hansı bir əsgərin özü elə Vətənin bir parçasıdır. Çünki əsgər nə qədər canlıdırsa, torpaq da bir o qədər nəfəs alır, danışır. Nəhayət, onu da qeyd etməklə lazımdır ki, düşməni nə qədər güclü olur-olsun, o, heç vaxt öz torpağında şəhid olan əsgərdən güclü ola bilməz. S.Əhmədlinin qeydlərindən belə bir fikir də anlaşılır ki, hər hansı bir Azərbaycan əsgəri şəhid olan dostunun, döyüşçü yoldaşının əvəzindən də vuruşmağa qadirdir. Çünki Azərbaycan əsgəri üçün şəhid

dostu onun varlığına köçür.

S.Əhmədli növbəti essədə də şəhidlik haqqında düşüncələrini təqdim edir. Həтта burada da şəhid ola bilməməyin ağrısını yaşayan qəhrəman haqqında danışır. Bunun özü də göstərir ki, müəllif müharibə səhnələri ilə bağlı çoxlu məlumat toplayıb, müxtəlif şahidlərlə görüşüb, onların təəssüratlarını, döyüş xatirələrini birləşdirib. Həlak olan dostları haqqında necə ağrı ilə söhbət açdıqlarını müşahidə edib. Bu da əsərin qəhrəmanının Vətən naminə necə ruhu ilə səfərbər olumasını göstərən səhnələrdir. Biz sanki şəhidlik zirvəsinə yüksəlibilməyən əsgərin özünü dinləyirik, onun yanındaıq, onunla birgə ayrı-ayrı savaş səngərindən keçirik. "Şəhidlik zirvəsi" essesinin əvvəlcə qəhrəmanın özünün düşüncələri kimi verilmiş parçada oxuyuruq: "Tanrı mənə şəhidlik zirvəsini vermədi, amma dəli kimi sevdiyim torpaq uğrunda şəhid olanlar çox idi. Bəli, onlar da mənim kimi torpağa sonsuz istəklə bağlı idilər. Məni həşşətə gətirən o qədər anlar olub ki...". Əsərin qəhrəmanı gördüklərinin dövr təəssüratını yaddaşına elə yığıb ki, özü demirsə, bu qeyri-adi səhnələri ömrü boyu unutmayacağına biz də inanırıq.

"Yolumuz Xocavəndədir", "Zəfər bizim zəfərimizdir", "Elvinlər haqq-ədələt uğrunda", "Könüllü döyüşçülər", "Qartal yuvası", "Emalaxanadakı ev", "Məxər Elman", "Fədakarlıq", "Qəfil atəş" kimi hekayələrin hər birində təsvir olunan qəhrəmanlar real döyüş ruhunu bu gün də varlıqlarında yaşadan canlı şahidlərdir.

S.Əhmədli hekayələrində çoxlu qəhrəmanların adlarını çəkir. Onların kimliklərini daha çox öz dilləri ilə təqdim edə bilir. Ona görə də öz oxucusuna doğmalaşdırma bilir, sevdirmə bilir.

Biz qəhrəman Azərbaycan əsgərinin hər birini özümüzün doğmamız kimi yaddaşımıza yazırıq. Çox güman ki, hansı şəraitdə olsa belə, müharibə qəhrəmanları isə rastlaşanda onların arasından S.Əhmədlinin döyüşçü qəhrəmanlarını da axtarmağa çalışacağıq. Onları həyatda canlı olaraq qəhrəman kimi görmək istəyəcəyik.

Kitabın sonluğunda müəllif haqqında qeydlər də kifayət qədər əhəmiyyət daşıyır. Çünki hər bir oxucu hər hansı bir əsəri oxuyarkən onun haqqında da müəyyən məlumata malik olmaq istəyir. Qeydlərdən göründüyü kimi, S.Əhmədli həyatının ən qaynar yaradıcılıq dövrünü sözlə cəfəqliklə xidmətdə keçirib. Bu gün də uğurla yazıb yaratmaqda davam edir. O, bir yazıçı kimi tələbələrini ilə də daim ünsiyyətdədir. Həyatı düzgün qavramaqda pedaqoji təcrübəsi ilə onlara yardımçı olur.

...Söz silahdır, özü də heç vaxt gücdən düşməyən, kəsədən qalmayan silahdır. Yazıçı isə xalqına, torpağına sevdalı olan döyüşçüdür.

Əli Rza XƏLƏFLİ,
15.10.2024